

Handläggare
Adrian Forssander
Telefon: 08-508 00 959**Till**
Förskolenämnden
2025-09-23

Skrivelse om larmet från Vi lärare: 4 av 10 förskollärare anser att barn far illa

Svar på skrivelse om larmet från Vi lärare från Ismail Ali (C) och Åsa Nilsson Söderström (L) FÖF 2025/195

Förvaltningens förslag till beslut

Förskolenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Ismail Ali (C) och Åsa Nilsson Söderström (L) har inkommit med en skrivelse om larmet från *Vi lärare: 4 av 10 förskollärare anser att barn far illa*. Skribenterna hänvisar till en granskning i *Vi lärare* (april 2025) där förskollärare slår larm om en pressad arbetssituation. Skrivelsen innehåller sju frågeställningar som sammanfattande handlar om förskolans förutsättningar samt vad staden gör för att förbättra arbetsmiljön och förstärka kvalitén.

Förskoleförvaltningen instämmer i vikten av att ta *Vi lärares* granskning på allvar. Arbetsmiljön har betydelse för att skapa en förskola av hög kvalitet och kan även stärka attraktiviteten för förskolläraryrket.

En majoritet av barngrupperna i Stockholm stads kommunala förskolor är större än Skolverkets riktmärke. Förskoleförvaltningen vill dock poängtera att rektor är ansvarig för organisation och resursfördelning på förskolorna, och att stadens budget för 2025 anger en indikator på 14,9 barn per grupp.

Förskoleförvaltningen vill även betona att arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljö och att respektive nämnd har ansvar för att verksamheterna drivs i enlighet med arbetsmiljölagen och föreskrifterna för arbetsmiljön.

FörskoleförvaltningenKaplansbacken 10
Box 12278
102 27 Stockholm
Växel
Fax<https://start.stockholm/>

Bakgrund

Ismail Ali (C) och Åsa Nilsson Söderström (L) har inkommit med en skrivelse om larmet från *Vi lärare: 4 av 10 förskollärare anser att barn far illa*. Skribenterna hänvisar till en granskning i *Vi lärare*

(april 2025) där förskollärare slår larm om en pressad arbetssituation. Undersökningen visar att hälften av förskollärarna upplever att de inte längre kan garantera barns säkerhet och att fyra av tio förskollärare menar att barn far illa i verksamheten, i huvudsak utifrån för stora barngrupper.

Skribenterna menar att stora barngrupper, trånga lokaler och för lite personal påverkar förskolans syfte: att erbjuda en trygg och stimulerande plats, där barn kan leka, lära och få de stöd de behöver. Detta menar skribenterna påverkar både barnens möjligheter till språkutveckling, vila och lek men även medarbetarnas arbetsmiljö.

Skrivelsen innehåller även vittnesmål från föräldrar om en nybyggd förskola med trånga och stökiga lokaler och där föräldrarna menar att utformningen av lokalerna innebär säkerhetsrisker. En särskild oro finns för de yngsta barnen och barn i behov av särskilt stöd.

Skribenterna menar att den växande oron från föräldrar och medarbetare i förskolan behöver tas på allvar. Vidare menar skribenterna att det sjunkande barnantalet är något staden behöver ta hänsyn till, men att det även skapar möjligheter att utforma förskolan så den gynnar barn och medarbetare. Skribenterna önskar att staden tar ett helhetsgrepp kring barngruppernas storlek, förskolemiljön och hur nya förskolor planeras.

Mot bakgrund av detta vill Ismail Ali (C) och Åsa Nilsson Söderström (L) att förvaltningen svarar på följande frågor

1. Hur många av stadens kommunala förskolor har barngrupper som är större än Skolverkets riktmärken (max 12 barn för 1–3 år, max 15 barn för 4–5 år)?
2. Hur tas hänsyn till barn med särskilda behov när nya förskolor planeras? Finns det till exempel redan från början tankar kring NPF-anpassning?
3. Vilka åtgärder tänker staden genomföra för att minska trängsel och förbättra arbetsmiljön där det redan finns kända problem?
4. Kommer staden att se över hur man planerar och bygger förskolor, så att kvalitet och barnperspektiv säkras bättre framöver?
5. Hur vanligt är det att barngrupper står utan ordinarie personalbemanning och saknar pedagoger?
6. Vad görs för att lyssna in och agera på personalens återkommande larm om stress, oro och otillräckliga resurser i förskolan?

7. Hur följs tillbud upp som handlar om stress, avsaknad av resurser och inställd planeringstid, samt vilka åtgärder görs för att detta inte ska förekomma?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för Stadsövergripande utveckling. Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 15 september 2025.

Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 17 september 2025

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förskoleförvaltningen instämmer i vikten av att ta *Vi lärares* granskning på allvar. Arbetsmiljön har betydelse för att skapa en förskola av hög kvalitet och kan även stärka attraktiviteten för förskolläraryrket. Därmed kan arbetsmiljön ha påverkan på barns möjligheter att utvecklas och lära på mer än ett sätt.

Förskoleförvaltningen besvarar frågorna i frågeställarnas ordning. Undantaget är fråga tre och fyra samt sex och sju där förvaltningen ger ett gemensamt svar.

Hur många av stadens kommunala förskolor har barngrupper som är större än Skolverkets riktmärken (max 12 barn för 1–3 år, max 15 barn för 4–5 år)?

Skolverket riktmärken kan fungera som ett stöd för förskolorna att sätta samma lagom stora barngrupper. Storleken på barngruppen behöver sättas i relation till personalens kompetens, personaltäthet, sammansättning av barn, barnens ålder samt inne- och utemiljön. Beroende på hur väl dessa faktorer samspelar kan det vara både färre och fler barn i barngrupperna än vad riktmärket anger. Utifrån Skolverkets statistik för Stockholm stads kommunala förskolor 2024 har 80 procent av förskolorna större barngrupper än 12 barn för 1–3 år. För barngrupper större än max 15 barn för 4–5 år ligger Stockholm stads kommunala förskolor på 83 procent.

Förskoleförvaltningen vill poängtera att det enligt skollagen (2 kap, 2§) är rektorn som beslutar om förskolans inre organisation och har ansvar för att fördela resurserna inom enheten efter barnets olika förutsättningar och behov, såsom barngruppernas storlek. Till detta vill även förskoleförvaltningen poängtera att stadens budget för 2025 anger indikatorn 14,9 barn per barngrupp.

Hur tas hänsyn till barn med särskilda behov när nya förskolor planeras? Finns det till exempel redan från början tankar kring NPF-anpassning?

Det finns flera exempel på hur stadens tar hänsyn till barn i behov av särskilt stöd i planeringen av nya förskolor. Till dessa hör *Program för mänskliga rättigheter* och i *Stockholms stads program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning*, *Stockholms stads Funktionsprogram för förskolelokaler* och *Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar*.

I *Program för mänskliga rättigheter* och i *Stockholms stads program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning* framgår vikten av tillgängliga och anpassade miljöer. Vidare framkommer det i programmet för mänskliga rättigheter att kommunen ska anpassa och åtgärda befintliga brister i verksamheten så alla kan ta del av välfärden och servicen oavsett funktionsnedsättning. Programmet för tillgänglighet och delaktighet anger även att nya förskolor som staden bygger ska vara tillgängliga för alla redan från början, och att tillgängligheten i befintliga lokaler ska förbättras.

I budgeten för 2024 gav kommunfullmäktige förskolenämnden i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna, SISAB samt övriga berörda nämnder ta fram ett styrande stadsövergripande funktionsprogram för förskolor. Syftet med *Stockholms stads Funktionsprogram för förskolelokaler* är att skapa en stadsövergripande samsyn vid planering av förskolor, så att de uppfyller funktionella krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer. Ett eventuellt beslutat program kommer även att beakta barn i behov av särskilt stöd. Fokus ligger på hur lokalerna kan bidra till förskolans nationella uppdrag att ge alla barn stöd och stimulans så de utvecklas så långt som möjligt.

Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar ska säkerställa att Stockholms förskole- och skolgårdar uppnår de goda lekvärden som staden eftersträvar och att de samhällsviktiga synergier som gårdarna skapar når sin fulla potential. Riktlinjerna ska användas vid planering, storlek och utformning av nya gårdar och vid upprustningar av befintliga gårdar. I lekvärdesriktlinjerna är tillgänglighet definierat utifrån det möte som sker mellan en individs funktionella kapacitet och den fysiska miljöns krav och utformning. För barn med en funktionsnedsättning ska miljön inte

vara en begränsning för deras utveckling. Det finns även exempel på hur utformningen kan påverka tillgängligheten, och öka möjligheten för barns delaktighet, så som en variation av platser som kan nås på flera sätt. Riktlinjerna poängterar att det vid nybyggnationen går att göra rätt från början, medan det kan finnas ett behov av anpassningar av befintliga gårdar för att öka tillgängligheten.

Vilka åtgärder tänker staden genomföra för att minska trängsel och förbättra arbetsmiljön där det redan finns kända problem?

Kommer staden att se över hur man planerar och bygger förskolor, så att kvalitet och barnperspektiv säkras bättre framöver?

Vid åtgärder i befintliga lokaler och planering av nya förskolor hänvisar förvaltningen till det tidigare omnämnda funktionsprogrammet. Programmet kommer, om det blir beslutat, bestå av funktionskrav som beskriver de kvaliteter och egenskaper som förskolelokalerna ska uppnå. Det ska även tillämpas vid ny-, om- och tillbyggnad av förskolor och lyfter särskilt trygghet, tillhörighet och en god arbetsmiljö för både barn och medarbetare. Utöver detta finns det även exempel på stadsdelsförvaltningar som tidigare har tagit fram lokala ställningstaganden och andra typer av vägledningar för likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer.

Hur vanligt är det att barngrupper står utan ordinarie personalbemanning och saknar pedagoger?

Staden saknar idag sammanhållen och övergripande statistik på hur vanligt det är att en barngrupp står utan ordinarie personal. Beroende på hur stadsdelsförvaltningarna väljer att använda närvarosystemet Tempus, kan det på sikt vara möjligt att genom en fördjupad analys få fram sådan statistik. I dagsläget kan observatörer i Tempus enbart se statistik kring barnens närvaro/frånvaro.

Att säkerställa en god bemanning är dock prioriterat av alla stadsdelsförvaltningar. I alla stadsdelsområden pågår ett utvecklingsarbete rörande vikariehantering med utgångspunkt i områdets lokala förutsättningar. Förskoleförvaltningen är av uppfattningen att vikariehantering i förskolan sker kontinuerligt och strukturerat för att säkerställa att det alltid finns tillgång till ordinarie bemanning. Förvaltningen känner till exempel till att ledningen, vid hög frånvaro bland ordinarie personal, gör översyn av bemanningen kontra antalet närvarande barn, för att sedan fördela ordinarie medarbetare mellan avdelningarna. På avdelningar för de yngsta barnen är ordinarie bemanning särskilt prioriterat.

Andra exempel förvaltningen har erfarenhet av är att förskolan ser över barnantalet per avdelning, och utifrån barnets ålder och egen vilja, kan låta barn gästa andra avdelningar. Förskoleförvaltningen har även kännedom om lokala lösningar för vikariehantering, exempelvis vikariepooler, där det ingår vikarier kända för barnen.

I budgeten för 2023 fick förskolenämnden i uppdrag av Kommunfullmäktige att utreda möjligheten att inrätta vikariepool i egen regi¹. Utredningen visade att det finns både fördelar- och nackdelar med en vikariepool i egen regi, men att en framgångsfaktor för att skapa kontinuitet för både barn och förskolepersonal är lokala lösningar.

Vad görs för att lyssna in och agera på personalens återkommande larm om stress, oro och otillräckliga resurser i förskolan?

Hur följs tillbud upp som handlar om stress, avsaknad av resurser och inställd planeringstid, samt vilka åtgärder görs för att detta inte ska förekomma?

Förskoleförvaltningen vill betona att arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljö och att respektive nämnd har ansvar för att verksamheterna drivs i enlighet med arbetsmiljölagen och föreskrifterna för arbetsmiljön.

Reglerna om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2023:1) ställer tillsammans med *Planering och organisering av arbetsmiljöarbetet* (AFS 2023:2) krav på hur arbetsgivaren ska organisera arbetsmiljöarbetet samt vilka aktiviteter som arbetsgivaren behöver genomföra. När en medarbetare råkar ut för en arbetsskada, ett tillbud eller gör en riskobservation ska händelsen snarast anmälas i IA, stadens incidentrapporteringsystem.

Att förebygga och åtgärda risker för ohälsosam arbetsbelastning utifrån den organisatoriska och sociala arbetsmiljön ingår i det systematiska arbetsmiljöarbetet där arbetsgivaren (chef) tillsammans med medarbetarna regelbundet ska undersöka arbetsförhållandena i den dagliga verksamheten och bedöma riskerna för skador. Chefer, medarbetare och skyddsombud ska samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Genom enkäter undersöker staden regelbundet hur medarbetare och chefer bland annat upplever sin arbetssituation. Medarbetare har även möjlighet att i medarbetarsamtal beskriva sin arbetssituation och arbetsmiljö.

Frågan om utebliven planeringstid är även en del av dialogen mellan rektor och medarbetare.

Förskoleförvaltningen menar att ett närvarande och tydligt ledarskap är viktigt för att chef ska ha möjlighet att uppmärksamma och agera på arbetsmiljörisker. I januari 2024 beslutade kommunfullmäktige *Riktlinje för chefsstruktur och chefsnivåer*. Riktlinjerna gäller alla stadsdelsförvaltningar, alla fackförvaltningar och samtliga bolag och syftar till att:

- Främja en god arbetsmiljö och bidra till ett långsiktigt hållbart arbetsliv för chefer och medarbetare.
- Ge förutsättningar att tillämpa ett närvarande och tydligt ledarskap när antalet medarbetare är på en rimligare nivå.

Enligt *HÖK 25* ska arbetsgivaren säkerställa att mängden undervisning och undervisningsanknutet arbete, det vill säga planering, uppföljning och utvecklingen av undervisningen, balanseras i relation till varandra. Förvaltningen menar att detta är viktigt dels för att undervisningen ska nå styrdokumentens krav på kvalitet, dels för att uppnå en god arbetsmiljö för lärare.

Hur en arbetsplats är organisatoriskt utformad har stor betydelse för trivsel och vilka risker som finns för att råka ut för ohälsa. I stadens verksamheter ska det råda ett öppet arbetsklimat som bidrar till att alla känner delaktighet, engagemang och trivsel på sin arbetsplats – något som främjar hälsa och säkerhet.

Gunilla Davidsson
Förvaltningsdirektör
Förskoleförvaltningen

Katarina Odén Ryhede
Katarina Odén Ryhede
Avdelningschef
Förskoleförvaltningen

Bilagor

1. Skrivelse från (C, L) om Vi Lärares larm om förskolan

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Davidsson, Förvaltningsdirektör	2025-09-08
Katarina Odén Ryhede, Avdelningschef	2025-09-08